

კათოლიკური რესტავრაცია და თანამედროვე
ეკლესიის მმართველობის სისტემის შექმნა.
სიქსტუს V

CATHOLIC RESTORATION AND THE MODERN CHURCH
CREATING A GOVERNANCE SYSTEM. SIXTUS V

ია (ლეილა) ხუბაშვილი
Ia (Leila) Khubashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: სიქსტუს V, ეკლესია, კათოლიკური,
რესტავრაცია, ენციკლიკა, მმართველობა, სისტემა,
დიპლომატია

Keywords: Sixtus V, Church, Catholic, Restoration, Encyclical,
Governance, System, Diplomacy

ვატიკანის უდიდეს პოლიტიკურ და დიპლომატურ მნიშვნელობას მთელი მისი ორიათასწლოვანი ისტორიის განმავლობაში განსაზღვრავდა საეკლესიო აპარატი, რომელსაც ის კათოლიკური სამყაროს მართვისათვის იყენებდა, ამიტომ სწორედ რელიგიური აპარატის უდიდესი მნიშვნელობის გათვალისწინებით უნდა განვიხილოთ კათოლიკური ეკლესიის იერარქიულ-ადმინისტრაციული სისტემა.

რომის კათოლიკური ეკლესიის აღმასრულებელი ხელისუფლება ძირითადად თავმოყრილია სამ ელემენტში: სტატს მდივანი, კარდინალთა კოლეგია და კონგრეგაცია. ყველა მათანი უსიტყვოდ ემორჩილება პაპს და დამოკიდებულია მის უსაზღვრო ძალაუფლებაზე. კათოლიკური ეკლესიის საორგანიზაციო სტრუქტურაში კარდინალთა ინსტიტუტი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს. კათოლიკური ეკლესიის საქმიანობა მრავალმხრივია და სხვადასხვა სფეროს მოიცავს, ამიტომაც, როგორც ყველა სახელმწიფო ადმინისტრაციულ აპარატში, ვატიკანშიც შესაბამისად არსებობს სხვადასხვა სამინისტრო, რომლებსაც იქ კონგრეგაციებს უწოდებენ. ყოველი კონგრეგაციის სათავეში დგას პაპის მიერ დანიშნული კარდინალი, პრეფექტი (მინისტრი). ცალკეულ შემთხვევაში პაპი თვითონ ასრულებს პრეფექტის როლს. რომის კონგრეგაციები XVI საუკუნეში შეიქმნა და დაკავშირებულია სიქსტუს V-ის სახელთან, რომელიც ითვლება ვატიკანის კარდინალური კურიის შემქმნელად.

XVI საუკუნე მსოფლიო ისტორიაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ეპოქაა, რომელიც სავსეა პოლიტიკური, რელიგიური, ეკონომიკური და სოციალური კატაკლიზმებით. გერმანიაში დაწყებულ მარეფორმაციამ ევროპის რუკა შეცვალა და საფრთხე შეუქმნა კათოლიკურ ეკლესიას. პაპობამ მას კონტრრეფორმაციით უპასუხა, რასაც სისხლის მდინარეები მოჰყვა. ტრიდენტის მსოფლიო საეკლესიო კრების (1545-1563) დადგენილებებმა კიდევ უფრო გაამკაცრა პროტესტანტების დევნა და განამტკიცა კონტრრეფორმაცია. ერთადერთი დათმობა კათოლიკური ეკლესიის მხრიდან ინდულგენციების გაუქმება იყო. კონტრრეფორმაციის მთავარი ბურჯი იესოს საზოგადოება იყო, რომელმაც ავსტრიელ და ესპანელ ჰაბსბურგებთან ერთად საეკლესიო კონსერვატული რეფორმა გარდაქმნა მებრძოლ და აგრესიულ კონტრრეფორმაციად, რომლის მთავარ ბასტიონებად

გადაიქცნენ ვენისა და პრადის უნივერსიტეტები, სადაც ამზადებდნენ კონტრრეფორმაციულ ელიტას, რომელმაც მოგვიანებით დაიწყო პროტესტანტი მეფე-მთავრების დაბრუნება კათოლიკობაზე. შედეგად, ბევრი ქვეყანა (პოლონეთი, ესპანეთი, პორტუგალია, ჩეხეთი, იტალია) კვლავ დაუბრუნდა კათოლიკობის წიაღს. გერმანია ორ ნაწილად გაიყო: ჩრდილოეთ გერმანია პროტესტანტული დარჩა, სამხრეთმა კი კათოლიკობა დაიბრუნა. კათოლიკურმა რესტავრაციამ თავის აპოგეას მიაღწია ფელიჩე პერეტი დი მონტალტოს დროს, რომელიც ტახტზე ავიდა სიქსტუს V-ის სახელით (1585-1590). მან აქტიურად შეუწყო ხელი კონტრრეფორმაციას; ეკლესიიდან განკვეთა ანრი ბურბონი (1585. მოგვიანებით ანრი IV) და ელიზაბეტ I ტიუდორი (1587).

პაპის მიერ გატარებულმა საეკლესიო რეფორმამ და სპეციალიზებული კონგრეგაციის სტრუქტურის შემოღებამ მნიშვნელოვნად განამტკიცა რომის ეკლესიის ცენტრალიზმი და პაპის აბსოლუტიზმი. 1588 წლის 22 იანვრის ბულით „Immense Aeterni Dei“ 15 კონგრეგაცია შეიქმნა. მათგან 10 შედიოდა საეკლესიო მმართველობის ერთიან სისტემაში 5 პაპის სახელმწიფო მმართველობის ორგანოში. ეს სისტემა არსებითად პირველად 1870 წელს შეიცვალა, პაპის სახელმწიფოს ლიკვიდაციის დროს. შემდეგ კი პიუს X-ის (1903-1914) მიერ განხორციელებული რეფორმის შედეგად.

1588 წელს სიქსტუს V-მ შექმნა უნივერსიტეტების, სემინარიებისა და კვლევების კონგრეგაცია. ის მიზნად ისახავდა განათლების ზედამხედველობას ჯერ პაპის ოლქში, შემდეგ კი მისი კონტროლის გავრცელებას კათოლიკურ უნივერსიტეტებზე ავსტრიაში, საფრანგეთში, იტალიასა და სხვა ქვეყნებში. ამჟამად ის აკონტროლებს ყველა უმაღლეს სასწავლებელს, რომლებსაც კათოლიკები ხელმძღვანელობენ. საეკლესიო კრებების კონგრეგაცია, რომელიც ტრიდენტის კრების შემდეგ შეიქმნა, ასევე რეორგანიზებულ იქნა.

1588 წელს პაპმა დაარსა კონსისტორიუმის კონგრეგაცია, რომელსაც თვითონ ხელმძღვანელობდა და დაკავებული იყო წმინდა ინკვიზიციის საქმეებით. პიუს V-ის მიერ დაარსებულ აკრძალულ წიგნთა ინდექსის კონგრეგაციას, სიქსტუსმა დიქტატორული უფლებამოსილება მიანიჭა. სიქსტუს V-მ დაარსა წმინდა რიტუალების

კონგრეგაცია, რომელიც დაკავებული იყო წმინდანებად შერაცხვისა და კანონიზაციის საკითხებით.

სიქსტუსმა პირველმა განსაზღვრა კარდინალთა უფლება-მოსილება ცენტრალიზმის პრინციპის შესაბამისად. 1586 წლის 3 დეკემბრის ბულით „Pastquam Verus Ille“ მან კარდინალთა რიცხვი 70-ით განსაზღვრა. ეს რიცხვი 1958 წელს იქნა პირველად გადაჭარბებული იოანე XXIII-ის მიერ. შეიცვალა ნეპოტიზმის ფორმებიც. ნეპოტიზმი მთელ ოჯახზე აღარ ვრცელდებოდა. პაპი ირჩევდა ორ ყველაზე ნიჭიერს და ამზადებდა მათ კარდინალებად. ერთ-ერთ მათგანს აკისრებდა სტატუს-მდივნის ფუნქციას. მეორე ნათესავს კი საეკლესიო სახელმწიფოს სამეურნეო მმართველობის ფუნქციას. სიქსტუს V-მ მნიშვნელოვნად გააძლიერა ნუნციუსების ინსტიტუტი, რასაც უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა ვატიკანის საგარეო პოლიტიკაში. რეფორმა შეეხო საფინანსო მმართველობასაც, რამაც პაპის ხაზინის შევსება განაპირობა. დიდ ყურადღებას აქცევდა სოფლის მეურნეობისა და მრეწველობის განვითარებას, აბრეშუმის მოყვანას, ვაჭრობის გაფართოებას.

სიქსტუს V-ის პონტიფიკატი გამოირჩეოდა რომში დანაშაულის წინააღმდეგ აქტიური ბრძოლით, გადასახადების რეგულირებით, საბანკო დაწესებულებებისა და მანუფაქტურების დაარსებით. იგი მფარველობდა კულტურასა და ხელოვნებას, რომელშიც მნიშვნელოვანი ცვლილებები მოხდა. რენესანსისგან თითქმის აღარაფერი დარჩა. კათოლიკური რესტავრაციისა და კონტრრეფორმაციის ადეკვატურ მიმართულებად ხელოვნებაში ბაროკო იქცა. პაპის აბსოლუტიზმმა ხელოვნება მთლიანად ჩააყენა თავის სამსახურში; რენესანსის პერიოდში თუ ხელოვნება ბატონობდა პაპებზე, ახლა პირიქით მოხდა. ხელოვნება, რომელიც რენესანსის პერიოდში ყველაზე მეტად დაშორდა ეკლესიას, ახლა ყველაზე მეტად მიუახლოვდა მას.

პაპი უშუალოდ მონაწილეობდა საეკლესიო მამების თხზულებების ბერძნულიდან თარგმანებში, მას ეკუთვნის თხზულება წმ. ამბროსი მილანელზე. სიქსტუს V-ის დროს გრანდიოზული მშენებლობა დაიწყო რომში მისი ფავორიტი არქიტექტორის, დომენიკო ფონტანას, აქტიური მონაწილეობით: მარადიული ქალაქი ახალი შენობებით გალამაზდა, მოწესრიგდა ქუჩები და მოედნები,

კვირინალზე აშენდა ოთხი შადრევანი. მთავარი ტაძრების წინ პაპმა ბრძანა ობელისკების დადგმა, რომლებიც ეგვიპტიდან ანტიკური რომის ეპოქაში ჩამოიტანეს და იმპერიული სასახლეების ნანგრევებში იყვნენ მიტოვებული.

1586 წელს, პაპის ბრძანებით, ნერონის ცირკიდან გამოიტანეს და წმინდა პეტრეს მოედნის ცენტრში დადგეს წარმართული ეგვიპტური ობელისკი, რომელზეც სიქსტუსმა ამოაკვეთინა შემდეგი სიტყვები: *Christus Vivit, Christus Regnat, Christus Imperat. Vincit Licio De Tribu Juda* (ქრისტე ცოცხლობს, ქრისტე მართავს, ქრისტე მბრძანებლობს. გაიმარჯვა ლომმა იუდეის ტომიდან). დასრულდა წმინდა პეტრეს ტაძრის გუმბათის მშენებლობა; აშენდა ვატიკანის ბიბლიოთეკისა და სტამბის შენობა; აღდგენილ და რესტავრირებულ იქნა ტრაიანესა და ანტონიუს პიუსის თალები; გაკეთდა ახალი წყალგაყვანილობა – *Aqua Felice*. სიქსტუს V პირადად მფარველობდა გენიალურ იტალიელ პოეტ ტორკვატო ტასოს (1544-1595), რომელმაც სახელი გაითქვა პოემა „განთავისუფლებული იერუსალიმით“. პაპმა ის დაფნის გვირგვინით დააჯილდოვა (პეტრარკას შემდეგ ასეთი პატივი აღარავის ღირსებია). სიქსტუსის საფლავი მდებარეობს სანტა მარია მაჯორეს საკათედრო ტაძარში, სიქსტის კაპელაში, რომელიც მისი ბრძანებით ააშენა დომენიკო ფონტანამ. კაპელას ამშვენებს გუმბათი, რომელიც გამოირჩევა განსაკუთრებული მდიდრული დეკორით. პაპის საფლავის ქანდაკება მორთულია ბარელიეფებით. მუხლმოყრილი სიქსტუსის ქანდაკება შეასრულა სკულპტორმა ჯოვანი პარაკამ, რომელიც ვალსოლდოს სახელით იყო ცნობილი.

ლიტერატურა:

ალდო, მ. ვ. – Aldo, M. V. (2012). *Piccolo mondo vaticano. La vita quotidiana nella città del papa*, Roma-Bari, Laterza.

გერგეი, ე. – Gergei, E. (1999). *Istoriya papstvo* [Гергей Е. История папства]. Moscow: Respublika.

ვატიკანის ისტორია – *Istoriya vatikana. Vlast' I Rinskaya kuriya*. (2002). [История Ватикана. Власть и Римская курия]. Moscow: Political Literature Publishing House.

ლოზინსკი, ს. (1986). *Istoriya Papstvo* [“History of the Papacy”]. Moscow: Political Literature Publishing House.

- მარჩანტი, პ.** – Marchant, P. (2007) Come diventare papa, Casale Monferrato, Edizioni Piemme.
- რანკე, ლ.** (1842). Rimckie papi. Ix cerkov i gosudarstvo XVI-XVII stoletiax. I [Римские папы. Их церковь и государство XVI-XVII столетиях], სანკტ-პეტერბურგი.
- რეუმონტი, ა.** – Reumont, A. (1857). Diplomazia italiana del secolo al XVI-XVIII. t.I. Firenze.
- BARBERA DI ALFREDO REUMONT in 8°.
- რომეო, ე.** – Romeo, E. (2008). Come funziona il Vaticano. Tutto quello che vorreste sapere, Milano, Ancora.
- როსი, ფ.** – Rossi, F. (2004). Der Vatikan. Politik und Organization. Munchen. Verlag: Beck.
- ხუბაშვილი, ი.** (2016). რომის პონტიფიკატები და მათი ეპოქა, 1. თბილისი: თსუ გამომცემლობა.

The ecclesiastical apparatus that the Vatican has used to govern the Catholic world has determined the Vatican’s great political and diplomatic importance throughout its two-year history, so we must consider the Catholic Church’s hierarchical-administrative system in light of the religious apparatus’s great importance.

The Secretary of State, the College of Cardinals, and the Congregation are the three primary components of the Roman Catholic Church’s executive branch. They all silently obey the Pope and rely on his boundless power. Cardinals have a crucial role in the Catholic Church’s organizational structure. The Catholic Church’s operations are diverse and encompass a wide range of topics. The Vatican, like all public administrations, has a number of separate ministries known as Congregations. Each congregation is governed by a cardinal, prefect (minister) appointed by the Pope. In some cases, the pope serves as prefect himself. The Roman Congregations were founded in the 16th century and are associated with the name of Sixtus V, who is considered to be the founder of the Vatican Cardinal Curia.

The 16th century was a pivotal period in world history, marked by political, religious, economic, and social upheavals. The Reformation that began in Germany reshaped Europe and posed a threat to the Catholic

Church. Popes reacted with a counter-reformation, which was followed by bloodshed. The Resolutions of the World Ecclesiastical Council of Trident (1545-1563) enhanced the Counter-Reformation by intensifying the persecution of Protestants. The only concession was the abolition of indulgences by the Catholic Church. The Catholic Church's lone concession was the removal of indulgences. The Society of Jesus, together with the Austrian and Spanish Habsburgs, transformed ecclesiastical conservative reform into militant and violent counter-reform, with its primary strongholds being the Universities of Vienna and Prague. as its main strongholds. They taught a counter-Reformation elite there, who eventually began the conversion of Protestant monarchs and princes. As a result, a number of countries (Poland, Spain, Portugal, the Czech Republic, and Italy) have reverted to Catholicism. Germany was split in two: northern Germany remained Protestant, while southern Germany reverted to Catholicism. During the reign of Felice Peretti di Montalto, who rose to the throne as Sixtus V, the Catholic Restoration achieved its pinnacle (1585-1590). He actively promoted the Counter-Reformation; he excommunicated Henry Bourbon (1585. later Henry IV) and Elizabeth I Tudor (1587).

The Pope's ecclesiastical reforms, which included the creation of a specialized Congregational structure, bolstered the Church of Rome's centralism and the Pope's absolute power. „ The Immense Aeterni Dei” was founded on January 22, 1588, with 15 congregations. Ten of them were included in the five-pope governing body's unified system of ecclesiastical government. During the liquidation of the Pope's state in 1870, this structure underwent significant changes for the first time. And then as a result of the reform carried out by Pope Pius X (1903-1914).

Sixtus V founded a congregation of universities, seminaries, and research institutes in 1588. The purpose was to supervise education in the Popes region first and then to extend its control to Catholic universities in Austria, France, Italy and other nations. During this time, he is in charge of all Catholic-run higher education institutions. The ecclesiastical congregations founded following the Trident congregation were likewise restructured.

In 1588, the Pope established the Congregation of the Consistory, which he led and was involved in the Holy Inquisition's operations. Sixtus

V granted a dictatorial mandate to the Congregation for the Prohibition of Books, founded by Pius V. Sixtus V founded the Sacred Congregation for Rites which dealt canonization of saints.

Sixtus was the first to define the cardinals' powers in terms of the idea of centralism. On December 3, 1586, he issued the Bull of „Pastquam Verus Ille”, which set the number of cardinals at 70. John XXIII was the first person to surpass this figure in 1958. Nepotism has taken on other forms as well. The term “nepotism” no longer applied to the entire family. The Pope chose the two most gifted individuals and groomed them to become cardinals. One of them was the Secretary-General. The second relative is in charge of the ecclesiastical state's economic affairs. Sixtus V significantly bolstered the Nuncio, a key figure in the Vatican's foreign policy. Financial governance was also affected by the reform, resulting in the Pope's coffers being replenished. Agriculture and industry, silk cultivation, and trade expansion were all priorities for him.

Sixtus V's pontificate was highlighted by a vigorous campaign against crime in Rome, tax reform, and the establishment of financial institutions and manufactories. He favored culture and art that underwent tremendous transformations. The Renaissance has almost vanished. Baroque has become an adequate direction of Catholic restoration and counter-reformation in art. Pope absolutism put art totally at its service; although art controlled the popes throughout the Renaissance, this has now reversed. During the Renaissance, art was the furthest apart from the church, but it is today the closest to it.

The Pope was personally involved in the translation of the Church Fathers' works from Greek, and he is the author of the work of Saint Ambrose of Milan. Grand construction began in Rome under the reign of Sixtus V, with the active participation of Domenico Fontana, the city's favorite architect: the Eternal City was beautified with new buildings, streets and squares were arranged, and four fountains were built on the quarter. The pope authorized the installation of obelisks in front of the main temples, which had been imported from Egypt during the Roman era and left in the remains of imperial residences.

In 1586, a pagan Egyptian obelisk was removed from Nero's circus and installed in the center of St. Peter's Square on which Sixtus carved the fol-

lowing words: “Christus Vivit, Christus Regnat, Christus Imperat (“Christ conquers, Christ reigns, Christ commands)”. The dome of St. Peter’s Basilica was completed; the Vatican Library and Printing House were built; the Trajan and Antonius Pius arches were renovated and restored; and a new water supply – Aqua Felice was established. Sixtus V personally patronized the work of an Italian poet Torquato Tasso (1544-1595), best known for the poem “Liberated Jerusalem” Sixtus’ grave is in the Chapel of Sixtus, which was built by Domenico Fontana in the Cathedral of Santa Maria Maggiore. The chapel has a dome with opulent decorations. Bas-reliefs adorn the statue of the Pope’s tomb. The statue of kneeling Sixtus was performed by sculptor Giovanni Stanetti, known as Valsoldo.

References:

- Aldo, M. V.** (2012). *Piccolo mondo vaticano. La vita quotidiana nella città del papa*, Roma-Bari, Laterza.
- Gergei, E.** (1999). *Istoriya papstvo* [Гергей Е. История папства]. Moscow: Respublika.
- Istoriya vatikana. Vlast’ i Rimskaya kuriya.* (2002). [История Ватикана. Власть и Римская курия]. Moscow: Political Literature Publishing House.
- Khubashvili, I.** (2016). *Romis pontipeksebi da mati epoka*. TSU gamomcemloba. Tbilisi. [The Roman Pontiffs and their Epoch. Tbilisi: TSU Press.
- Lozinskiy, S.** (1986). *Istoriya Papstvo* [“History of the Papacy”]. Moscow: Political Literature Publishing House.
- Marchant, P.** (2007) *Come diventare papa*, Casale Monferrato, Edizioni Piemme.
- Ranke, L.** (1842). *Rimskie papi. Ix cerkov i gosudarstvo XVI-XVII stoletiax*. I. Glasunova I. K. [Popes of Rome. Their church and state in the XVI-XVII centuries. SPB. type. I. Glazunova and Co]. Sankt-Peterburg.
- Reumont, A.** (1857). *Diplomazia italiana del secolo al XVI-XVIII*. t.I. Firenze. BARBERA DI ALFREDO REUMONT in 8°.
- Romeo, E.** (2008). *Come funziona il Vaticano. Tutto quello che vorreste sapere*, Milano, Ancora.
- Rossi, F.** (2004). *Der Vatikan. Politik und Organization*. Munchen. Verlag: Beck C. H.